

Хидоят йўлига гов бўлувчи ўн омил

Муаллиф: Абдуррахмон ибн Яхё
Абдулхафиз Сирож таржимаси

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Барча оламларнинг парвардигори – Аллоҳ Таъолога ҳамду санолар, У Буюк зотнинг пайгамбари бўлмиш хазрати Мухаммад ва унинг оилалари, саҳобалари ҳамда уларга эргашган тобиийларга барчаларига дурудунинг салаватлар бўлсин!

Хидоят ва раҳмат Аллоҳ Таъолонинг бандасига ато этган буюк неъматдир. Гумроҳлик ва ғазабга гирифтор бўлиш эса, ўша икки буюк неъматнинг зиддидир.

Аллоҳ Субҳанаҳу ва Таъоло Ўзи хидоят ва раҳматни инъом этган зотларнинг йўллариغا бизларни ҳам хидоят этишини, раҳматидан маҳрум этилиб, ғазабга гирифтор бўлганлар ҳамда хидоятдан бенасиб этилиб, гумроҳ бўлганларнинг йўлларида бизларга паноҳ беришини сўраб, Ул Буюк Зот Ўзига ҳар кун бир неча бор илтижо килмоқлигимизга буюрди. Зеро бу дуо энг жомеъ (жуда кўп маъноларни ўзида жамлаган), энг афзал ва ниҳоятда зарур дуодир. Шунинг учун ҳам банданинг Аллоҳ Таъоло уни “сиротал-мустакийм”га хидоят этмоқлигини, кунига ўн етти марта, Унинг Ўзидан сўрамоқчи жуда ҳам муҳим ва зарурдир, балки, банда ҳар вақт ушбу дуога мухтождир.

Бирок, банда бу дуони кўп қилишлигига қарамай, у дуони гофил, бепарво қалб билан қилгани боис, гоҳида ижобат этилиши кечикади. Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламдан: «Албатта, Аллоҳ Таъоло, гофил, бепарво қалб (эғаси)дан дуони ижобат қилмайди» ҳадиси ривоят қилинган. Дуо чоғида қалбнинг ғафлатда бўлиши дуонинг қучини қетказиб қўяди, шу сабабли унинг ижобати кечикади.

Кўп кишлар: “Хидоят талаб қилиб, кўп дуо-тазарруълар қилсак ҳам, хидоят топа олмаёймиз. Холбуки, хидоят топишни жуда ҳам хоҳлаймиз. Лекин, нима сабабдан хидоят тополмаямиз?, бунинг сабаби нима?, билолмаймиз”, — деб кўп шикоят қиладилар. Асосий муаммо ҳам, мана шу.

Хўш, бу муаммонинг сабаби нималар? унинг натижаларичи? ва муаммони ҳал қилишнинг иложи борми?

Шубҳасизки, хидоят йўлига тўғон қўлиб олган омиллар бор ва улар жуда ҳам кўп. Гоҳида, бир шахснинг ўзида ушбу омилларнинг барчаси тўпланиб қолади, гоҳида эса баъзилари ва баъзида банданинг хидоят йўлини топишлигига ана шу омилларнинг биттасигина кифоя қилади.

Биз қўйидаги сатрларда хидоят йўлига гов бўлувчи омиллардан ўнтасини санаб ўтаёмиз:

1 – Билимсизлик ёки, эгалланган билимнинг заифлиги:

Бандани камолотга икки нарсаси етказилади.

а) Ҳақиқатни ботилдан ажрата олиши ва, ҳақиқатга нисбатан тўла маърифат ҳосил қилиши.

б) Сўнгра ҳақиқатни ботилдан устун қўйиб, уни ихтиёр этиши.

Баъзи бир одам ҳақиқатни билади ва, бу ўриндаги маърифатга ҳам эга бўлади. Бирок, уни ботилдан устун қўйишда заифлик қилади. Билимсиз одам билимга эга бўлиши билан, бўйсунуш ва эргашишга яқинлашади, бу билан у ҳақиқатнинг ярим йўлини босиб ўтади, унинг зиммасида факаткигина тўғри йўлга қаратилган азми-қарор юкигина қолади.

Имоми Ахмад Пайгамбар соллаллоху алайхи ва салламдан мана бу дуони ривоят килганлар: «Эй Аллохим! Сендан тўғри йўлга бўлган азми-қарор сўрайман».

Қаҳф сўрасининг «(Зотан), ўзинг эгаллаб олмаган – хабардор бўлмаган нарсага қандай сабр қилурсан?!»(68-оят)ида, билимсизлик бесабрликка сабаб эканига ишора бор.

Мана шу билимсизлик, жуда кўп кофирларни исломни қабул қилишларидан манъ қилди. Улар ислом ҳақида тўлиқ маълумотга эга эмас, унинг моҳиятини тушунмас эдилар, устига-устак уни хоҳламас, балки, ёмон кўрардилар. Улар мана бу маколда айтилганидек: "Одамлар ўзлари билмаган нарсанинг душмани бўладилар", – ўзлари яхши билмаган исломга душман бўлдилар.

Афсуски, бугунги кунда, ақсарият мусулмонлар ушбу диннинг ҳақиқатидан беҳабардирлар. Баъзилари: "Агар тавба қилиб Аллоҳ Таъоло тарафига қайрилиб, яхши амалларни қилсам ризқи рўзим танглашиб, ҳаётда қийналиб қоламан. Аммо нафсимни ўз хоҳишига қўйиб бериб, гуноҳ йўлини танласам, эркин бўламан ва ўзим хоҳлаган ишларни қилиб дунё орттираман натижада фаровон ҳаёт кечири оламан..." шу қаби бемани гапларни гапирадилар. Аслида бундайлар Аллоҳга эмас қоринларига, ҳавойи нафсларига сўғинувчи шахслардир. Фаразан, улар ўйлагандек ҳидоят йўлини тутганлари сабабли ҳаётда тангликка гирифтор бўлишса, бу банданинг иймонида содиқлигини ва сабрини имтиҳон қилиш учун Аллоҳ Таъоло тарафидан келган синовдир.

Ла илаҳа иллаллоҳ! Ажабо! Жуда кўп илмсиз ибодат қилувчилар, маърифатсиз ўзини диндор ҳисоблагувчилар ва диннинг асли моҳиятидан беҳабар бўлган "олим" деб танилувчи кишилар мана шу ҳато фикрга алданиб нотўғри йўлга кетдилар.

Аллоҳ Таъоло айтади: **«Одамлар орасида Аллоҳга шубҳа билан (яъни, сидқидилдан эмас, балки тил учидан) ибодат қиладиган кимсалар ҳам бордир»**. (Ҳаж: 11)

Субҳаналлоҳ! мана шу фитна – мазкур нотўғри фикрга алданиш ушбу диннинг ҳақиқатини англашлик йўлига тўғанок бўлиб келмоқда. Бунинг сабаби динни тушунмаслик, неъматнинг ҳақиқатини билмаслик, қайси неъматга эришиш учун ҳаракат қилиш керак – дунё неъматлари, ёки охираликки? Мана шу нарсани яхши ажрата билмасликдир. Аслида дунё неъматлари охиралик неъматлари олдида ҳеч нарсага арзимас экани, исбот талаб қилинмайдиган очик ҳақиқатдир.

Аллоҳ Таъолонинг фармон ва қайтариқлари раҳмат ва охиралик азобидан ҳимоядир. Мўъминлар бу дунёга алданиб, унга боғланиб қолмасликлари, охиралик неъматига рағбат қилишлари учун Аллоҳ Таъоло бу дунёни уларга ғам-ғуссалик қилиб қўйди.

2 – Ҳидоятга нолайиклик:

Баъзи бир киши яхшигина илмга эга бўлиши мумкин, бироқ у нияти бузуқ, нопок, ҳидоятга номуносиб бўлгани учун уни ҳидоятдан маҳрум этилади.

«Агар Аллоҳ уларда бирон яхшилиқни билганда эди, албатта уларнинг қулоқларини очиб қўйган бўлар эди ва агар (Аллоҳ уларнинг) қулоқларини очиб қўйганида ҳам улар юз ўгирган ҳолларида кетган бўлар эдилар». (Анфол: 23)

Бу қаби кишилар ўта қотиб кетган ерга ўхшайдилар, унга ҳар қанча кўп ёмғир ёғмасин, бари бир бефойда, ундан бир нарса унуб ўсмайди. Қалб ҳам шундай, қаттиқ бўлса насихатни қабул қилмайди. Қаттиқ қалб Аллоҳ Таъолодан жуда ҳам йироқ бўлади. Шунингдек қалбда мараз (нифок қаби маънавий иллат) бўлса ҳам, унда азми-қарор бўлмагани боис, ундаги илм фойда бермайди. Бундайларни Аллоҳ Таъоло қуйидагича таърифлайди: **«Қачон Ёлғиз Аллоҳ зикр қилинса, Охираликка иймон келтирмайдиган**

кимсаларнинг диллари сикилиб кетар. Качон У Зотдан ўзга бутлар зикр килинганида эса баногох улар шодланиб кетурлар». (Зумар: 45)

3 – Хасад ва кибр:

Пайгамбар соллаллоху алайхи ва саллам кибрни, у: "Хакикатни инкор этиш, одамларни тахкирлаш",— деб шархлаганлар. Кибрнинг зидди эса тавозедир. Тавозенинг маъноси: "Хакикатни кимдан бўлсада қабул қилиш, ўзгаларга хуш муъомалада бўлиш"дир.

Мутакаббир шахс ўз сўзига ва қилаётган ишига мутаасиб бўлади яъни, меники ҳақ деб туриб олади. Мана шу мутакаббирлик Иблисни саждага буюрилган вақтда, буйрукка бўйсунмасликка ундади. Бу аввалдагиларнинг ҳам, кейингиларнинг ҳам – барчанинг касалидир. Магар Аллох Ўзи саклаган кишиларгина бу иллатдан саломатдирлар.

Яҳудийлар такаббур қилганлари учун пайгамбар соллаллоху алайхи ва салламга иймон келтиришдан бош тортдилар, ваҳоланки улар у зотни яхши танишар, ҳақиқий пайгамбар эканликларини билишар эди. Аллох Таъоло дейди: **«Биз Китоб это этган кимсалар (яҳудий ва насронийлар) уни (Мухаммад Пайгамбарни соллаллоху алайхи ва саллам) ўз фарзандларини таниган киби танийдилар. (Яъни, ўзларининг Илохий Китобларида у зот ҳақида ўқиганлар). Ва албатта улардан бир гуруҳи билганлари ҳолда ҳақиқатни яширадилар».** (Бақара: 146)

Аллох Субҳанаху ва Таъоло, улар расул соллаллоху алайхи ва салламни ўз фарзандларини танишганидек танишларини зикр қилди, лекин улар тош сингари қаттиқ (ҳақиқатни қабул қилмайдиган) қавмдирлар.

Абдуллох ибн Убай ибн Салулни ҳам иймондан ман қилган нарса, мана шу кибр касалиги бўлди.

Ушбу кибр туфайли Абу Жаҳл ҳам иймондан бош тортди. Бир киши ундан, Мухаммад соллаллоху алайхи ва салламнинг ростгўй – ҳақ эканликларини била туриб нима учун бош тортасан деб сўраганида, у: "Биз ва баний Хошим доимо шараф устида мусобақа қилар эдик, пойгадаги икки чавандоз қаби кетиб турган бир пайтимизда, улар биздан пайгамбар чиқди дейишмоқда, биз энди уларга қандай қилиб ета оламиз, Аллохга онт ичаманки, унга асло иймон келтирмаймиз",— деб жавоб берган эди.

Қолган мушриклар ҳам ҳудди Абу Жаҳл қаби, Расул соллаллоху алайхи ва салламнинг ростгўйликларида, ҳақиқат у зот билан эканида шак-шубҳа қилмас эдилар, лекин кибр ва ҳасад уларни қуфр ва инод (қайсарлик, ҳақиқатга унамаслик)га мажбур қилди.

4 – Раҳбарлик кўлдан кетиб қолишидан кўркиш:

Қишида ҳақиқатга бўйин эгишдан ман қиладиган кибр ва ҳасад бўлмасаю, бироқ у молу-мулк, юқори лавозимга эга бўлса, ундаги мана шу молу-мулк ва лавозимга бўлган хирс-баҳиллик ҳақиқат ва ҳидоят йўлига тўганок бўлиб олади. Рум императори Хиракл (Геракл) ва унга ўхшаганларнинг ҳолатлари шундай бўлган эди. У Абу Суфён билан олиб борган суҳбатининг охирида шундай деган эди: "Агар сўзларинг рост бўлса, у (пайгамбар соллаллоху алайхи ва саллам) тез кунда мана шу икки оёғим ўрнига эга бўлади (яъни, менинг малакатимга эга бўлади). Агар мен унга етиб боришимга ақлим етганда эди (яъни, подшоҳлигимдан воз кечиб, бориб унга иймон келтиришга ақлим етганда эди) у билан учрашишга қаттиқ ҳаракат қилган бўлардим ва ҳузурида бўлсам, унинг муборақ қадамларини ювиб кўярдим". У иймон келтиргудек бўлса, мамлакатига (подшоҳлигига) ва ҳаётига қавми томонидан келадиган ҳавфни аниқ биларди, шу боис у, Расул соллаллоху алайхи ва саллам ҳузурларига етиб қилишга қодир эмас эди.

Барча лавозим эгалари мубтало бўлган ушбу иллатдан, Наҷоший қаби Аллох Ўзи саклаган кишиларгина нажот топа олганлар, ҳолос.

Фиръавн ва унинг тарафдорлари ҳам мана шу иллатга – лавозимни яхши кўриш дардига мубтало эдилар.

Аллох Таъоло деди: **«Улар айтдилар: "Ўзимизга ўхшаган икки кишига иймон келтирурмизми?! Холбуки, уларнинг кавми (яъни, Бани Исроил) бизларнинг кулларимизку"»**. (Мўъминун: 47)

Ривоят килинишича: "Фиръавн Мусо алайхиссаломни тасдиқлаб, у кишига эргашмокни хохлаб, бу тўғрида ўз вазири Хомон билан маслахатлашган экан. Хомон унга: "Сиз ўзингиз ҳамма ибодат киладиган маъбуд бўлсангиз, қандай килиб бошқага ибодат киладиган бир оддий бандага айланмокчисиз", — деб жавоб берган экан. Шундан сўнг Фиръавн хидоятни ташлаб риёсатни (подшоҳликни) ихтиёр этган экан".

5 – Бойлик ва шахват (нафс истаги):

Жуда кўп ахли китобларни (яхудий ва насронийлар) иймон келтиришдан мана шу омил – бойлик ва шахват ман килди. Уларни иймон келтиришларига тўғанок бўлган энг катта сабаб, иймон келтиришганидан кейин, уларга кавмлари томонидан етиб турган молу-давлат, иззат-икромнинг узилиб қолиши эди.

Курайш кофирлари ҳам, одамларни иймондан ман қилиш йўлида, уларнинг калбларига, шахват (нафс истаги) томонидан йўл топишарди. Зинокорга, ислом зинони харом дейди, арокхўрга эса, ислом арокдан ман қилади, арок ичган кишини дарралайди деб, унинг йўлига гов бўлишарди. Натижада шахватига кул бўлган кўп кишилар хидоят неъматидан махрум бўлиб қолардилар. Машхур шоир Аъшо ҳам, ана ўшалардан биридир. Арокка муккасидан кетган "шоир" пайгамбаримиз соллаллоху алайхи ва саллам хузурларига иймон келтириш ниятида кетаётганини кўрган Курайш кофирлари, унинг йўлини тўсиб, хабаринг йўқми? улар арок ичишдан ман қилардилар, ичганларни дарралайдилар деб, унинг йўлига тўсик бўлдилар. Арок шайдоси – шоир эса, бахтсизлик унга қолиб келиб, росулulloх соллаллоху алайхи ва саллам билан учрашмай орқасига қайтиб кетди. Бирок у манзилига соғ-омон ета олмади, йўлда уни туяси йикитиб ўлдирди. (Бунда ибрат олгувчига катта ибрат бордир)

Бир олим киши айтади: «Жуда кўп ахли китоблар билан, ислом ҳақида суҳбат олиб бордим. Уларнинг бириси билан олиб борган суҳбатим охирида менга у, мана бундай жавоб килди: "Мени холи қўй! Мен арокни яхши кўраман, усиз тура олмайман, сизлар эса, уни харом дейсизлар, ичганларни дарралайсизлар". Яна бошқа бировини даъват қилиб, исломни қабул қилгин деб айтсам, у: "Албатта сен айтганингдек, Ислом ҳақ дин, бироқ, мен уни қабул қилолмайман, сабаб менинг давлатманд қариндошларим бор, сенинг сўзингга қариб мусулмон бўлсам, улар мендан алокани ўзиб, мени давлатларидан махрум этишади, менинг орзум эса, уларнинг давлатларига меросхўр бўлишдир", деди.»

Шубҳасизки, кўп кофир халқларнинг нафсларида, мана шу даражадаги бойликка бўлган хирс мавжуд. Зеро бандада, иймонга ундовчи омил қучсиз бўлса, бойликка, шахватга қорловчи сабаблар қучайиб кетади, бу пайтда банда, бойлик ва шахват чакиригига ижобат этиши шубҳасиздир. Аллох Таъоло айтади: **«Ким Аллохга даъват қилгувчи (даъвати)ни қабул қилмаса, бас, у Ер юзида (бирон жойга) қочиб қутулгувчи эмасдир ва унинг учун (Аллохдан) ўзга (Унинг азобидан қутқаргувчи) "дўстлар" ҳам йўқдир. Ана ўшалар очик залолатдадирлар»**. (Ахкоф: 32)

6 – Кавм-қариндош, хотин, бола-чақаларига қаттиқ муҳаббат

қўйиб, уларга боғланиб қолиш:

Киши ҳақиқатни тушуниб, унга эргашган пайтда, кавм-қариндошлари, оила аъзолари уни тушунишмаса, у бизларга қарши чиқяпти деб, ўзларидан йироқлаштириб, у билан алокани ўзиб қўйишади. Кўпинча у, бу жафоларга бардош бера олмагани боис, кавм-қариндош, оила аъзоларини рози қилиш

эвазига хидоят – Ислом йўлини тарк этади. Тарихга бир назар солсак, жуда кўп кишилар, кавм-кариндошларини рози киламан деб, улар ичида кофир ҳолатда қолиб кетганларининг гувоҳи бўламиз.

Бу ҳолат яхудий ва насронийлар ўрталарида ҳам кўп учрайди. Қандай учрамасин? Ахир улар, ўзларининг маслакларига қарши чиққан барчани ёмон кўриб, тарк этадилар-ку! Мана шу қилмишлари уларнинг авлодларидан ва уларга мансуб кишилардан кўпини ҳақиқатни тушиниб билганидан кейин ҳам, уни тарк этишга, ундан воз кечишга мажбур қилди.

(Шу ўринда муаллиф шеърий назмни келтиради, унинг маъноси қуйидагича):

«Кишининг оғзи қасалланиб, "аччик" бўлиб қолса, ҳамма нарса ҳатто, тотли зилол сув ҳам, унинг оғзига "аччик" татир экан.»

(Яъни, қалби қасал кишиларнинг мисоллари, мана шу "оғзи оғрик – аччик" кишига ўхшайди, уларга оби зилол қаби соф оятлар, ҳадислар ёкмайди).

7 – Ховли-жой, ватанга бўлган муҳаббат (агарчи, у ватанда кавм-кариндошлар бўлмаса ҳам)

Росулуллох соллаллоху алайхи ва салламга ёки у зотнинг ҳақиқатпарвар издошларига эргашишлик ортида уй-жойдан, она ватандан ажралиб, бегона юртларга хижрат қилиш турганини кўрган одам, агар унинг қалбида ховли-жойи, ватанига бўлган муҳаббати қучли бўлса, ҳақиқатни аниқ била туриб ҳам, унга эргашишдан, Исломнинг яхшиликларини кўра била туриб уни қабул қилишдан ватанини ортиқ кўради яъни, ҳақиқат йўлида ватанини тарк этолмайди.

Аллоҳдан фазли ва розилигини истаб, содиқлик билан Аллох ва росулига нусрат бериш ниятида, Расуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг мадиналарига хижрат қилган барча саҳобайи қиромларнинг тарихларини, ҳусусан, Салмон Форисий (у кишига ҳақиқат изловчи деб ном берилган) тарихларини, у зотнинг ҳақиқатга етиш йўлида тортган машаққатларини ўқиб кўрган киши, у улуг инсонлар Аллох учун, ҳақиқат йўлида юртларини тарк этиб, гурбатни ихтиёр этганларининг гувоҳи бўлади.

8 – Исломни қабул этиш, Росулуллох соллаллоху алайхи ва салламга тобеъ бўлиш бу ота-боболарни қамситиш, уларнинг шаънини булғашдир деган бузук ўй-хаёллар қилиш:

Мана шу хаёллар Абу Толиб ва унга ўхшаганларни исломни қабул этишдан ман қилди. Улар мусулмон бўлишларини гўё, ота-боболарини ақилсизга чиқариш деб ҳисоблашди. Аллохнинг душманлари бўлмиш Қурайш кофирлари Абу Толибнинг ўлими олдида, унга отанг Абдулмутталибнинг миллатидан (динида) юз ўгирасанми? — дейишди. Улар Абу Толиб отаси Абдулмутталибни олий даражада улуғлашлигини яхши билганлари учун, унинг қалбига мана шу жихатдан йўл топиб, уни ҳақиқатдан ман қилишди. Улар кишилар қалбига, мана шу қаби жихатлардан йўл топиб уларни исломдан ман қилишлари ҳақида бир оз юқорида ҳам сўз юритган эдик. Абу Толиб ўзи ҳам, исломни қабул қила олмаслик сабабини баён қилиб, Росулуллох соллаллоху алайхи ва салламга: "Сизга эргашиш Баний Абдулмутталибни таҳқирлаш ҳисобланмаганида, албатта иймон қелтириб, кўзингизни қувонтирган – сизни хурсанд қилган бўлар эдим"— деган эди. Ушбу сўзларини яна бир ўринда шеърий тарзда ҳам ифодалаган эди.

Шеърнинг маъноси қуйидагича:

«Мухаммаднинг дини халклар ичидаги энг яхши диндир. Кани энди, динингизни қабул қилишда маълумат ва ота-боболарни таҳқирлаш бўлмаганида эди, уни ошқоро қабул қилганимни кўрардингиз»

Бундай нотўғри фикрлаш фақат аввалдагиларнинг ўзларигагина хос эмас, балки ҳозиргилар ҳам худди мана шу нотўғри фикрдалар. Мен ўзим жуда кўп кишиларни: "Ота-боболаримнинг урф-одатларини – агарчи, нотўғри бўлса ҳам – асло тарк этмайман" — деганларини жуда кўп марта эшитганман.

«Қачон уларга: "Аллоҳ нозил қилган нарсага ва Пайгамбарга келинлар", дейилса, улар: "Биз учун ота-боболаримизни ниманинг (яъни, қайси диннинг) устида топган бўлсак, ўша етарли", дейишади». (Моид: 104)

Мана шундай нотўғри ўй-хаёллар жуда кўпларни ҳақиқатни тушуниб етганларидан кейин ҳам, уни қабул қилмасликларига тўғанок бўлиб келмоқда.

9 – Ёмон кўрган кишиси ундан аввал исломни қабул қилиши

ёки, ҳидоят топиши:

Бу нарса ўзи аниқ билган ҳақиқат қелганидан кейин ҳам, жуда кўп кишиларни ҳидоят топишдан ман қилди. Шу даражадаки, бир кишининг ўзи ёқтирмайдиган, бир хаводан нафас олишинида истамайдиган, доимо у билан тесқари бўлиб юрадиган душмани, ундан аввал ҳидоят топиб, ҳақиқатга эргашганини кўрса, унинг душманига бўлган нафрат-адовати сабаб – агарчи, ҳақиқатга даъват этгувчилар билан унинг ўрталарида адоват мавжуд бўлмаса ҳам – фақатгина, ушбу ҳақиқатга ундан аввал душмани эргашганлиги уни ҳақиқатга эргаштишдан ман қиларди.

Бу ҳолатни Яҳудийлар ва Ансорийлар ўрталарида кузатиш мумкин. Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам қелишларидан бир оз аввал, улар ўрталарида жангу-жадаллар, урушлар воқеъ бўлиб турарди. Қачонки, Яҳудийлар мағлубиятга яқинлашиб қолсалар, тез кунларда келажак пайгамбарнинг номини тилга олиб, Ансорларга таҳдид қилишар эди. Бирок, у пайгамбар қелган пайтда, ўзларидан аввал Ансорлар ўша пайгамбарга эргашганлари учун, пайгамбарнинг ҳақ эканини била туриб, Ансорлар билан ўрталаридаги адоват боис, унга иймон қелтириш ва унга эргаштишдан бош тортдилар.

10 – Миллий урф-одатлар, ананалар ва буларга қаттиқ боғланиб

қолиш:

Бу нарса бир қарашда оддий бир ҳолатга ўхшаб кўринса ҳам, аслида барчага қолиб бўлиб олган жуда ҳам ёмон иллатдир. Ушбу иллатдан фақат Аллоҳ сақлаган кишиларгина нажот топа оладилар. Зеро, ота-боболардан мерос қилиб олинган нотўғри урф-одат, ананаларни ташлаб, ҳақиқатга эргаштиш бир табиатдан (характердан) иккинчи бошқа бир табиатга кўчиш билан баробардир, бу жараён оддий, осон кечадиган жараён эмасдир.

Аллоҳ Таъолонинг пайгамбарларига, ҳусусан, уларнинг охиригилари, энг афзаллари пайгамбаримиз ҳазрати Мухаммадга – барчаларига салавоту саломлар бўлсин! Улар ўз умматларининг ота-боболаридан мерос қилиб олган, ботил урф-одатларини ўзгартириб, уларни иймон – ҳақиқат йўлига қирғизишга муваффақ бўлдилар. Яъни уларни бир табиатдан бошқа бир табиатга кўчириб ўтдилар.

«(Эй Мухаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам) шунингдек, Биз Сиздан илгари бирон қишлоқ-шаҳарга бирон огоҳлантирувчи-пайгамбар юбормадик, магар (юборганимизда) у жойнинг боёнлари: "Албатта ота-

боболаримизни бир миллат – дин устида топганмиз ва албатта бизлар уларнинг изларидан эргашгувчидирмиз” деганлар». (Зухруф: 23)

Бу ишнинг на кадар машаккатли эканини биргина одамни бўлсада, ҳақ динга киргизишлик йўлида саъйи-ҳаракат қилган, даъват йўлидаги кийинчиликларни бошидан кечирган одамгина яхши билади.

Залолат саҳросида сарсон-саргардон бўлган гумроҳларни ҳидоят йўлига етаклаган, бу йўлда йўлиққан барча машаккатларга марданавор сабр этган, барча пайгамбарлар ва барча даъватчиларга Аллоҳ Таъолонинг салоту-саломи ва марҳамати бўлсин!

Муаммонинг ечими эса, ҳидоятга сабаб бўладиган омилларга кайрилишдир:

Инсон жисмонан касалланган вақтида, мана шу касалликдан қутилиш мақсадида шифо топиш учун керак бўлган, мавжуд сабабларни қидиради ва насиб бўлса, шифо ҳам топади. Қалб касаллигидан қутилиб, ҳидоятга йўл топиш учун ҳам, мавжуд сабаблар – омиллар бордир. Улар:

— Ҳидоят сўраб Аллоҳ Таъолога дуо қилиш.

— Пайгамбарлар ва уларнинг давомчилари бўлмиш ҳидоят йўлига қорловчи, айтганларига ўзлари биринчилардан бўлиб амал қилгувчи даъватчилар.

— Ақл ва идрокни ишлатиб ҳақиқатни ботилдан фарқлай билиш.

Қалблари ширк ва гуноҳкорлик сабабидан касалланган қалб эгалари, айтиб ўтганимиз, ҳидоятга сабаб бўлгувчи омилларга мурожаат қилишса, – инша Аллоҳ – ҳаста диллари ушбу иллатлардан, албатта ҳалос топажақдир.

Барча оламлар парвардигори Аллоҳ Таъолога ҳамду санолар, Унинг амонатдор Пайгамбарига дуруду-салавотлар йўллашимиз билан, мусохабамиз поёнига етди.